

УРОК 1

«ПЕРШИЙ ПОДИХ ОСЕНІ» (за *Алевтиною Волковою*). НАТАЛЯ ЗАБІЛА «ЗІРОЧКИ»

Мета: вдосконалювати навички свідомого виразного читання; збагачувати словниковий запас учнів, розширювати світогляд; виховувати любов до рідної мови, до природи своєї Вітчизни.

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОВЛЕННЕВА РОЗМИНКА

1. Артикуляційна зарядка

- Вдихнути повітря через ніс, видихнути через рот (*губи трубочкою*).
- Дме легенький вітерець.
- Язичком почистити губки.

2. Робота над чистомовкою

Би-би-би — піщли діти по гриби.
За-за-за — замекала десь коза.
Лі-лі-лі — бігли дітоньки малі.

3. Робота над скоромовкою

Я паперу клаптик взяв,
Злого пса намалював,
Та й приклеїв на подвір'ї,
Щоб курчат сторожував.

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ І МЕТИ УРОКУ

— Відгадайте загадки.

- ▼ Там доорює, там сіє,
Трусить яблука в садах.
І малює, як уміє,
На листочках і листках.
— Ну й завзята ж у роботі!
— Так зате вся в позолоті. (*Осінь*)

- ▼ Нічне небо прикрашають,
Мерехтять вони, палають.
Безліч складено казок
Про красунь вічних — ... (зірок)

— Сьогодні ми ознайомимося з оповіданням «Перший подих осені» за Алевтиною Волковою та віршем Наталі Забіли, який вона присвятила зіркам.

IV. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Опрацювання оповідання «Перший подих осені» за Алевтиною Волковою

1) Виразне читання оповідання вчителем.

— Про який місяць осені йдеться в тексті?

2) Словникова робота.

Читання стовпчиків слів «луною» за вчителем.

Сяє	барви	відстані
дивує	гаряче	канни
змінюються	відчутний	небосхил
золотяться	різнокольорові	чорнобривці

— Що спільного в словах першого стовпчика? (Це дієслова.)

— Серед поданих слів знайдіть:

- слова, які складаються з двох частин (різнокольорові, чорнобривці, небосхил);
- синоніми до слів кольори (барви), різнобарвні (різнокольорові), небосхил (небокрай).

△ Довідкове бюро

Серпанок — легка поволока, легкий прозорий туман. Атмосферне явище, при якому має місце помутніння повітря за рахунок крапель води, але дальність видимості дещо перевищує 1 км.

3) Читання тексту учнями «танцюючком».

— Про що ви читали?

— Які квіти згадуються в тексті?

4) Аналіз змісту оповідання з елементами вибіркового читання.

— Назвіть ознаки літа, які можна спостерігати у вересні.

— Які кольори переважають у цей час у природі?

— Скільки абзаців у тексті?

ЗМІСТ

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ	8
Урок 1. «Перший подих осені» (за <i>Алевтиною Волковою</i>). Наталія Забіла «Зірочки»	15
Урок 2. Катерина Перелісна «Осінні танці». Ігор Калинець «Зірка»	19
Урок 3. Ліна Костенко «Вже брами літа замикає осінь»	23
Урок 4. Ліна Костенко «Шипшина важко віддає плоди»	26
Урок 5. Де лісова гілка — там і білка. Микола Сингаївський «Осіня гра»	29
Урок 6. Урок позакласного читання. «Осінь золотая тихо-ніжно ходить...»	33
Урок 7. Гаяна Чернів «Чи ми з природою єдині». Василь Сухомлинський «Соромно перед соловейком»	36
Уроки 8–9. Олесь Донченко «Лісовою стежкою»	40
Урок 10. «Листопад — ворота зими» (за <i>Алевтиною Волковою</i>). Олена Пчілка «Діброва смутная вже листячко ронила»	45
Урок 11. Підсумок за розділами «Цікава книга природи», «Світ прози»	49
Урок 12. Урок позакласного читання. «Книги, газети, журнали читай — розуму набирай»	53
Уроки 13–14. «Наша мова» (за <i>Аллою Коваль</i>). «Синя Свита Навиворіт Пошита» (білоруська казка)	57
Урок 15. Дмитро Білоус «Кожну літеру ціни». «Чарівний каптур» (японська казка)	62
Урок 16. Мова барвиста, мова багата. Ігор Січовик «Мова»	67
Урок 17. Олександра Савченко «Привчайтеся працювати із словниками»	70
Урок 18. Урок позакласного читання. «Мої перші енциклопедії»	73
Урок 19. Дмитро Білоус «Дивне розмаїття»	76
Урок 20. Нузет Умеров «Диктант»	79
Урок 21. Урок-свято. «Наша мова — коліскова»	82
Урок 22. Узагальнення знань за темою «Мова — дивний скарб». Підсумок за розділом «Світ гумористичних творів»	86
Урок 23. «Як з'явилася друкована книга» (за <i>Віктором Дацкевичем</i>). Доналд Біссет «Тигр і автор»	90
Урок 24. Урок позакласного читання. «Ці милі, добрі книги»	94
Урок 25. «Як жила книга за часів Київської Русі» (за <i>Олександром Єфімовим</i>). Олександр Пушкін «Казка про рибака та рибку»	97
Урок 26. «Друкар книг, перед тим не бачених» (за <i>Олександром Єфімовим</i>). Олександр Пушкін «Казка про рибака та рибку» (продовження)	102
Урок 27. Дмитро Павличко «Соняшник», «На щастя»	107

Урок 28.	Лідія Повх «У бібліотеці». Марія Познанська «Ромашка». Михайло Коцюбинський «Звися жайворонок...». «Жайворонка якщо хтось і не бачив...» (за Юрієм Дмитрієвим)	111
Урок 29.	Олександра Савченко «Чи любиш ти читати журнали?». Захаріас Топеліус «Казка про старого гнома»	116
Урок 30.	Урок позакласного читання. «Українські народні загадки»	120
Урок 31.	«Бібліотека — затишний дім для зустрічі читача з книгою» (за матеріалами Державної бібліотеки України для дітей). Захаріас Топеліус «Казка про старого гнома» (продовження)	124
Урок 32.	Підсумок за розділом «Від слова — до книги». Петро Ершов «Горбокопик»	129
Урок 33.	«Кирило Кожум'яка», «Про Оха-чудотвора» (скорочено) (українські народні казки)	134
Урок 34.	«Кривенька качечка», «Лисиця та Рак» (українські народні казки)	139
Урок 35.	Урок-свято «Просимо казку в гості до себе». Світ чарівних казок	144
Урок 36.	Урок позакласного читання. «Казка — це диво, сповнене краси»	153
Урок 37.	«Два півники» (українська дитяча пісенька). Світ народних казок	156
Урок 38.	«Грицю, Грицю» (жартівлива народна пісня). «Сильний лев і маленьке мишеня» (болгарська казка)	160
Урок 39.	«Пісенька житнього віночка» (українська народна пісня). «Як серед птахів виникла дружба» (бірманська казка)	164
Урок 40.	Прислів'я вчить, як на світі жити. Прислів'я. Казки про тварин	168
Урок 41.	Скоромовки. Загадки. «Іжак та Заєць» (українська народна казка)	173
Урок 42.	Урок позакласного читання. «Народ скаже — як зав'яже»	177
Урок 43.	Підсумок за розділом «З чистого джерела народної творчості»	182
Урок 44.	Валентин Бичко «Казка — вигадка». Анатолій Дімаров «Для чого людині серце». Лариса Письменна «Як зажурився веселий Казкар»	186
Урок 45.	Вадим Скомаровський «Чому в морі вода солоня?». Іван Франко «Лисичка і Журавель»	190
Уроки 46–47.	Юрій Ярмиш «Місто дружних майстрів». Леся Українка «Казка про Оха-чудодія»	195
Урок 48.	Урок позакласного читання. «Казки українських письменників»	200
Уроки 49–50.	Всеволод Нестайко «Суд у цирку». Оксана Іваненко «Синичка» (скорочено)	203

Урок 51.	Олександр Олесь «Бабусина пригода». П'єси. Леся Мовчун «Горіхові принцеси» (за мотивами англійської народної казки) (уривок)	209
Урок 52.	Наталія Забіла «У дитячому театрі». Василь Сухомлинський «Дід Осінник»	214
Урок 53.	Підсумок за розділами «Літературні казки й п'єса-казка», «Казки українських письменників»	219
Урок 54.	Тяжко тому жити, хто не хоче робити. Леонід Глібов «Коник-стрибунець»	223
Урок 55.	Леонід Глібов «Лебідь, Шука і Рак». Василь Сухомлинський «Снігуроньчина пісня»	228
Урок 56.	Урок позакласного читання. «Прийшла зима біловолоса...»	231
Урок 57.	Леонід Глібов «Чиж та Голуб». Легенда. Іван Липа «Лада Прекрасна» (скорочено)	234
Урок 58.	Підсумок за розділом «Легенди. Байки. П'єси»	241
Урок 59.	Вступ до розділу «Світ дитинства у поезії і прозі» («Світ поезії»). Леся Українка «Як дитиною було...»	245
Урок 60.	Леся Українка «Мамо, іде вже зима...». Костянтин Ушинський «Вітівки старої зими»	249
Урок 61.	«Ні, я жива! Я буду вічно жити!». Творчість Лесі Українки	253
Урок 62.	Олександр Олесь «Згадує: так я в дитинстві любив...». Павло Тичина «Пастелі»	257
Урок 63.	Олександр Олесь «Серед краси». Володимир Сосюра «Спокоєм повіті...»	260
Урок 64.	Урок позакласного читання. «Легенди рідного краю»	264
Урок 65.	Дмитро Павличко «Мрія»	267
Урок 66.	Дмитро Павличко «Гном». Ірина Жиленко «Вечір гномів»	270
Урок 67.	Грицько Бойко «Як невдаха виступав», «Сашко», «Отакий у мене ніс»	274
Урок 68.	Свято гумору. Грицько Бойко. Веселинки. Скоромовки	279
Урок 69.	Анатолій Качан «Дівчинка і море», «Крихта хліба». Леонід Глібов «Хто вона?»	282
Урок 70.	Анатолій Качан «Біля тихого Дунаю». Марійка Підгірянка «Вечір іде»	286
Урок 71.	Степан Жупанин «Оленчині вишивки», «На білих конях віхола...»	292
Урок 72.	Урок позакласного читання. «Краса і милозвучність поезії Дмитра Павличка»	296
Урок 73.	Степан Жупанин «Сім вітрів». Микола Вороний «Ущухла буря»	298
Урок 74.	Підсумок за темою «Поетичні твори» («Завдання з поетичної збірки»)	302
Урок 75.	Василь Сухомлинський «Красяві слова і красиве діло». Світ прози. Оповідання. Олександр Копиленко	306

Урок 76. Василь Сухомлинський «Кінь утік». Всеволод Нестайко «Просто Олесь друг» (скорочено)	312
Урок 77. Олег Буцень «Наше відкриття». Олександр Копиленко «Розбишака Чив» (скорочено)	318
Уроки 78–79. Ярослав Стельмах «Ловись, рибко!» (уривок з повісті «Найкращий намет»). Юрій Старостенко «Хто це такий?», «І трапиться ж таке...»	322
Урок 80. Урок позакласного читання. «Т. Г. Шевченко — великий співець України»	330
Урок 81. Підсумок за розділом «Світ дитинства у поезії і прозі» («Поетична майстерня»)	334
Урок 82. Тарас Шевченко «Не пурайтеся того слова...». Євгенія Горева «Зелені коники в траві». Панас Мирний «Ранок...»	338
Урок 83. Антон Лотоцький «Малий Тарас чумакує». Ганна Чубач «Зупинюся над рікою»	343
Урок 84. Оксана Іваненко «Тарас у наймак». Вадим Скомаровський «Після грози»	347
Урок 85. Тарас Шевченко «Село! І серце одпочине...». Петро Осадчук «Стежка»	352
Урок 86. Тарас Шевченко «І досі сниться: під горою...». Дмитро Павличко «Вітряк»	357
Урок 87. Тарас Шевченко «Тече вода із-за гаю». Микола Вінграновський «Лазить сонечко в травах...»	362
Урок 88. Урок позакласного читання. «Захоплюючий світ казок братів Грімм»	367
Урок 89. Василь Сухомлинський «Сонце заходить». Микола Вінграновський «Приспало просо просеня»	371
Урок 90. Підсумок за розділом «Тарас Шевченко: сторінки життя і творчості»	375
Уроки 91–92. Брати Якоб і Вільгельм Грімм «Шипшинка» (скорочено) (переклад з німецької Євгена Поповича), «Временські музиканти» (скорочено)	377
Уроки 93–94. Карло Коллоді «Пригоди Піноккіо». Ганс Крістіан Андерсен «Ромашка» (скорочено)	385
Урок 95. Астрід Ліндгрєн «Про Карлсона, що живе на даху»	393
Урок 96. Урок позакласного читання. Казки зарубіжних письменників	399
Урок 97. Узагальнення знань за розділом «Із скарбниці казкарів світу» («Казки зарубіжних письменників»)	402
Урок 98. Вступ до розділу «Прийди, весно, з радістю!». Микола Вінграновський «Грім»	406
Урок 99. «Благослови, мати, весну зустрічати» (за Василем Скуратівським). Григорій Тютюнник «Бушля» ...	411
Урок 100. Тамара Коломієць «Березень». Григорій Тютюнник «Бушля» (продовження)	416
Урок 101. Михайло Стельмах «Гуси-лебеді летять»	421

Урок 102. Валентина Ткаченко «Квітень». Євген Гуцало «Прелюдія весни» (уривок)	426
Урок 103. Андрій М'ястківський «Розмова з одудом». Юрій Збанацький «Лелеки»	432
Урок 104. Урок позакласного читання. «Весну-красну зустрічаймо!»	439
Урок 105. Леся Українка «Уже весняне сонце прилікає». Дмитро Білоус «Щедрий вечір»	442
Урок 106. Микола Сингаївський «Вийшов травень з лісу». Андрій Малишко «Вихопивсь дощик поміж заграва...»	448
Урок 107. Микола Сингаївський «На врожай». Олена Пчілка «Новину сьогодні зранку...»	453
Урок 108. Марія Познанська «Співай, соловейку!». Володимир Коломієць «Сиве сонечко»	457
Урок 109. «Як співає соловейко?» (за <i>Вприсом Комаром</i>). Любов Забашта «Дивосвіт, дивосвіт...». Володимир Коломієць «Тюхтій і Торохтій»	461
Урок 110. Підсумок за розділом «Прийди, весно, з радістю!». Андрій М'ястківський «Курличуть хмари, тьохкає вода...»	466
Урок 111. Анатолій Костецький «Імена». Микола Трублаїні «Яшка і Машка», «Омар», «Шоколад бодмана»	470
Урок 112. Урок позакласного читання. «Бережіть природу, діти!»	477
Урок 113. Анатолій Костецький «Дивна звичка». Олег Буцень «Айстри»	481
Уроки 114–115. Микола Носов «Як Незнайко складав вірші», «Витівники»	485
Урок 116. Іван Світличний «Слухала Лисичка Солов'я». Василь Чухліб «Равлик»	491
Урок 117. Тамара Коломієць «Чоловічки». Леся Мовчун «Загадки- добавлянки». Дмитро Чередниченко «Хлопчик Івасик і дідусь Тарасик»	496
Урок 118. Василь Сухомлинський «Сергійкова квітка». Галина Демченко «Лелеки» (скорочено)	501
Урок 119. Галина Кирпа «Чого я другу не сказав?». Підсумок за розділом «Візьму перо і спробую». Підсумковий урок за рік	506
Урок 120. Урок позакласного читання. «Літо красне зустрічаймо!» ...	510